

Bachelorscriptie

RAAKT #MH17 ONS MEER DAN #MH370?

DOES #MH17 AFFECT US MORE THAN #MH370?

Bachelorscriptie
Communicatie- en Informatiewetenschappen

Nijmegen, 6 juni 2017

Kim Niehoff
S4843134
niehoffkim@gmail.com
0650908285

Drs. L. Van Lent
W.G. Reijnerse, MA

Samenvatting

Vliegtuigramp MH17 leefde veel meer onder de Nederlanders dan vliegtuigramp MH370 (Van Duin & Wijkhuijs, 2015). In dit onderzoek is onderzocht of er naast het verschil in de hoeveelheid reacties op beide vliegtuigrampen, ook verschillen zijn in het tonen van emoties in de reacties op een vliegtuigramp dichtbij versus ver weg. Hierdoor krijgt de overheid meer inzicht in de emoties die opgeroepen worden door vliegtuigrampen en kan hier beter op ingespeeld worden bij een eventuele volgende vliegtuigramp. De centrale vraag in dit onderzoek is: *In welk opzicht verschillen de reacties van Nederlanders die gedeeld worden op Twitter, met betrekking tot vliegtuigrampen psychologisch dichtbij versus ver weg?*

De emoties woede en angst zijn specifiek onderzocht. Op basis van de bewering dat de mate van psychologische afstand (dichtbij versus ver weg) invloed heeft op hoe gebeurtenissen mentaal gerepresenteerd worden (Trope & Liberman, 2010) en op hoe mensen zich voelen (Van Boven et al., 2010), zijn de volgende hypothesen gesteld:

1. *Nederlanders tonen meer angst naarmate een vliegtuigramp psychologisch dichterbij hen staat.*
2. *Nederlanders tonen meer woede naarmate een vliegtuigramp psychologisch dichterbij hen staat.*

Middels een corpusonderzoek is onderzocht of er meer angst en woede opgeroepen wordt naarmate een vliegtuigramp dichterbij Nederlanders staat. Uit het onderzoek is gebleken dat er geen significant verband is aangetoond tussen het tonen van angst in tweets en de psychologische afstand tot een vliegtuigramp. Er is wel een significant verband aangetoond tussen het tonen van woede in tweets en de psychologische afstand tot een vliegtuigramp. Het antwoord op de centrale vraag is dan ook dat er ten opzichte van het tonen van woede wel verschillen zijn in de reacties van Nederlanders die gedeeld worden op Twitter met betrekking tot een vliegtuigramp dichtbij versus ver weg. Dit geldt niet voor de emotie angst.

Inleiding

Op 8 maart 2014 verdween vlucht MH370 van Malaysia Airlines van de radar door een onbekende oorzaak. In het vliegtuig waren 239 mensen aan boord, waaronder één Nederlander (NU.nl, 2017). Vier maanden later werd vlucht MH17 van Malaysia Airlines neergeschoten boven Oekraïne. Dit leidde tot 298 overledenen, onder wie 196 Nederlanders (Rijksoverheid, n.d.). Over beide vliegtuigrampen werd bericht door Nederlandse media. Bovendien reageerden veel Nederlanders op sociale media op beide rampen. Ondanks dat bij beide vliegtuigrampen honderden mensen omgekomen zijn, leefde vliegtuigramp MH17 veel meer onder de Nederlanders dan vliegtuigramp MH370 (Van Duin & Wijkhuijs, 2015). In dit onderzoek wordt onderzocht of er naast het verschil in de hoeveelheid reacties op beide vliegtuigrampen, ook verschillen zijn in het tonen van emoties in de reacties.

Doordat er momenteel nog onvoldoende kennis is over de publieke opinie met betrekking tot vliegtuigrampen, bestaat er een mogelijkheid dat de overheid beslissingen maakt die hier tegenover staan. Hierdoor kan maatschappelijke onrust ontstaan. Om dit risico te beperken, is het belangrijk om te weten welke emoties opgeroepen worden bij Nederlanders door een vliegtuigramp. Bovendien is het interessant om te weten te komen of er naast de hoeveelheid reacties, ook verschillen en overeenkomsten zijn in de publieke respons op een vliegtuigramp dichtbij vergeleken met een vliegtuigramp ver weg. Zo krijgt de overheid namelijk inzicht in hoeverre zij rekening moeten houden met de publieke opinie. De vliegtuigramp MH17 wordt in dit onderzoek beschouwd als een vliegtuigramp dichtbij, omdat het vliegtuig neergestort is in Oekraïne en omdat 196 Nederlanders getroffen zijn bij deze ramp (Rijksoverheid, n.d.). Vliegtuigramp MH370 wordt beschouwd als een vliegtuigramp ver weg, omdat dit vliegtuig boven de Golf van Thailand van de radar verdween en omdat bij deze ramp één Nederlander getroffen is (NU.nl, 2017). Er is gekozen om vliegtuigramp MH17 en vliegtuigramp MH370 te onderzoeken, omdat ze vergelijkbaar zijn. Beide rampen hebben namelijk in 2014 plaatsgevonden, beide vliegtuigen waren van de luchtvaartmaatschappij Malaysia Airlines en beide rampen hebben een vergelijkbaar aantal levens geëist. Bovendien waren bij beide vliegtuigrampen Nederlanders betrokken. De reacties op beide rampen zijn afkomstig van Twitter. Het resultaat van dit onderzoek biedt de overheid een mogelijkheid om op een juiste manier in te spelen op de publieke opinie bij een eventuele volgende vliegtuigramp. Bovendien kunnen de uitkomsten een belangrijke

wetenschappelijke bijdrage zijn voor de huidige theorie over het verschil in reacties op gebeurtenissen dichtbij versus ver weg.

Construal Level Theory

De mogelijke verschillen in reacties op een vliegtuigramp dichtbij versus ver weg kunnen verklaard worden door de Construal Level Theory (CLT). Deze theorie stelt dat mensen alleen zichzelf, het hier en het nu kunnen ervaren (Liberman & Trope, 2008). De gebeurtenissen en objecten uit het verleden, de toekomst, op andere plekken en bij anderen kunnen ervaren worden door ze mentaal te construeren (Trope & Liberman, 2010). Deze mentale constructie kan op een hoog of laag niveau gehanteerd worden. De CLT stelt dat over zaken die ver weg zijn abstract wordt gedacht (high-level construal) en over zaken die in de nabijheid zijn, concreet wordt gedacht (low-level construal). Hoe kleiner de psychologische afstand tot een stimulus is, hoe gedetailleerder en specifiekere de mentale constructie zal zijn (Liberman & Trope, 2008).

De mentale representatie staat in verband met de psychologische afstand (Trope & Liberman, 2010). De psychologische afstand is een subjectieve ervaring van de afstand van een gebeurtenis, object of zaak tot diegene zelf, het hier en het nu. Deze afstand hangt af van vier afstandsdimensies: de fysieke nabijheid, de sociale nabijheid, de temporele nabijheid en de hypothetische nabijheid (Liberman & Trope, 2008). De vier dimensies hebben hetzelfde referentiepunt, waardoor alle dimensies cognitief gerelateerd zijn aan elkaar. Dit betekent dat signalen van afstand op één dimensie, van invloed kunnen zijn op de waargenomen afstand van stimuli op de andere dimensies. Dus wanneer een gebeurtenis op één dimensie als psychologisch dichtbij wordt ervaren, dan wordt de gehele gebeurtenis mentaal concreter gerepresenteerd (Trope & Liberman, 2010). In de volgende alinea's zullen de vier dimensies uitgelegd worden.

De eerste afstandsdimensie is de fysieke nabijheid. Bij deze dimensie gaat het om hoe dichtbij een gebeurtenis is gebeurd op de wereldkaart. Hoe dichterbij een ramp gebeurt, hoe kleiner de psychologische afstand is en hoe concreter de gebeurtenis wordt gerepresenteerd. Hierdoor wordt de impact op iemand groter (Liberman & Trope, 2008). Deze dimensie is onder andere onderzocht in een onderzoek naar de reacties op de

terroristische aanslagen op 11 september 2001 in Amerika (Magee, Miliken & Lurie, 2010). Uit het onderzoek bleek dat media die dichtbij het rampgebied waren, veel concretere woorden gebruikten om de ramp te beschrijven (low-level construal) dan media die zich niet in het rampgebied bevonden (high-level construal). Dit betekent voor het huidige onderzoek dat Nederlanders vliegtuigramp MH17 (neergestort in Oekraïne) veel gedetailleerder hebben beschreven, dan vliegtuigramp MH370 (verdwenen boven de golf van Thailand). Doordat vliegtuigramp MH17 veel concreter gerepresenteerd zal zijn, zal deze vliegtuigramp ook meer impact hebben gehad op Nederlanders dan vliegtuigramp MH370.

De tweede afstandsdimensie is de sociale nabijheid. Bij deze dimensie gaat het om hoe dichtbij de mensen staan die getroffen zijn door een gebeurtenis (Liberman & Trope, 2008). Op het moment dat een kennis betrokken is bij een ramp, is de impact groter dan wanneer onbekenden betrokken zijn bij de ramp. Small en Simonsohn (2008) hebben deze afstand onderzocht door aan mensen te vragen hoeveel geld zij zouden doneren aan een goed doel wanneer dit gevraagd werd door vrienden, collega's en kennissen. Hieruit bleek dat er gemiddeld meer geld werd gedoneerd wanneer vrienden dit vroegen (\$2.61), dan wanneer collega's (\$1.66) of kennissen (\$1.44) dit vroegen. De psychologische afstand tot een vriend is dus kleiner vergeleken met onbekenden (Small & Simonsohn, 2008). Bij vliegtuigramp MH17 waren 196 Nederlanders getroffen, bij vliegtuigramp MH370 was één Nederlandse inzittende. De psychologische afstand met betrekking tot vliegtuigramp MH17 zal dus kleiner zijn, dan die van vliegtuigramp MH370. Hierdoor zal vliegtuigramp MH17 concreter gerepresenteerd zijn dan vliegtuigramp MH370, waardoor vliegtuigramp MH17 meer impact heeft gehad op Nederlanders dan vliegtuigramp MH370.

De laatste twee dimensies van de psychologische afstand zijn de temporele nabijheid en de hypothetische nabijheid (Liberman & Trope, 2008). Bij de temporele nabijheid gaat het om de afstand in tijd tot de gebeurtenis. Bij de hypothetische nabijheid gaat het om of de gebeurtenis echt is gebeurd. Beide dimensies zullen niet meegenomen worden in het huidige onderzoek omdat er naar real-time reacties gekeken wordt, waardoor de temporele nabijheid geen effect heeft op de psychologische afstand tot de gebeurtenis. Bovendien hebben beide rampen plaatsgevonden, waardoor de hypothetische nabijheid ook geen effect heeft op de psychologische afstand en dus geen effect heeft op de mentale representatie van beide vliegtuigrampen.

Psychologische afstand en emoties

De psychologische afstand heeft dus invloed op de manier van denken over een stimuli (Trope & Liberman, 2010), waardoor een gebeurtenis die psychologisch dichtbij is, concreter wordt beschreven dan een gebeurtenis psychologisch verder weg. De psychologische afstand heeft daarnaast ook invloed op het sentiment dat opgeroepen kan worden door een gebeurtenis (Van Boven, Kane, McGraw & Dale, 2010). Emoties ontstaan naar aanleiding van gebeurtenissen die belangrijk en betekenisvol zijn voor iemand. Gebeurtenissen die iemands individuele doelen bevredigen, leiden tot positieve emoties; gebeurtenissen waardoor iemands persoonlijke doelen geschaad worden, leiden tot negatieve emoties. Daarnaast kunnen emoties opgewekt worden bij nieuwe of onverwachte gebeurtenissen (Frijda, 1988).

Trope en Liberman (2010) doen de volgende aanname met betrekking tot emoties bij gebeurtenissen: "People typically react more strongly to events that are closer to them in time and space, to events that happen to themselves than to others, and to events that are real rather than hypothetical" (p. 456). Deze aanname wordt bevestigd door het onderzoek uitgevoerd door Van Lent et al. (2017). Zij deden namelijk onderzoek naar de relatie tussen de publieke aandacht, angst en de psychologische afstand met betrekking tot de Ebola uitbraak. In dit onderzoek gebruikten ze de CLT om het verband te verklaren. Door middel van het coderen van tweets van Nederlanders bleek dat er meer aandacht en angst gegenereerd werd toen de epidemie psychologisch dichterbij Nederland kwam. 'De angst voor zichzelf' nam toe naarmate de epidemie fysiek dichterbij Nederland kwam. 'De angst voor anderen' nam toe naarmate de epidemie sociaal dichterbij Nederlanders kwam (Van Lent et al., 2017). Of deze resultaten ook kunnen gelden met betrekking tot andere crises, zoals vliegtuigrampen, is niet bekend doordat wetenschappelijk onderzoek hiernaar tot dusver ontbreekt. Het huidige onderzoek zal daarom onderzoeken of er een verband bestaat tussen de psychologische afstand tot een vliegtuigramp en het tonen van angst in reacties van Nederlanders.

Naast de emotie 'angst', wordt gedurende het onderzoek ook onderzocht of de psychologische afstand tot een vliegtuigramp in verband staat met de emotie 'woede'. Er is gekozen voor deze emotie omdat het aannemelijk is dat bij traumatische gebeurtenissen, zoals een vliegtuigramp, deze negatieve emotie opgeroepen kan worden bij mensen. Zo bleek bij 9/11 dat de emotie 'woede' de meest getoonde emotie was in berichten van de

Amerikaanse bevolking (Back, Küfner & Egloff, 2010). Het is voor de overheid belangrijk om te weten of Nederlanders geprikkeld of geïrriteerd zijn, want wanneer velen deze emotionele reactie vertonen, bestaat het risico op escalatie, verstoring van de openbare orde en veiligheid en een toename van problematiek (Berkowitz, 1972; Johannink, Gorissen & Van As, 2013). Hierdoor is het belangrijk dat de overheid inzicht heeft in de publieke opinie om onrust te voorkomen. Aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek zal de overheid meer kennis hebben over of er meer woede zal ontstaan wanneer een ramp psychologisch dichterbij Nederland plaatsvindt, dan wanneer deze psychologisch verder van Nederlanders afstaat.

Twitter

Om de reacties van Nederlanders op vliegtuigrampen beter te begrijpen, is Twitter een geschikt instrument. Twitter is een sociaal netwerk waar mensen in korte berichten (140 karakters) de mogelijkheid hebben om te delen wat iemand bezighoudt (Twitter, n.d.). 2,6 miljoen Nederlanders maken in 2016 gebruik van Twitter, waarvan 0,9 miljoen Nederlanders dagelijks (Newcom Research & Consultancy B.V., 2016). In onderzoek van onder andere Mollema et al. (2015) blijkt dat Twitter een geschikt medium is voor het monitoren van real-time publieke opinie en sentiment. Er worden namelijk een enorm aantal Twitterberichten (Tweets) per dag verstuurd, waardoor Twitter een interessante bron is voor een corpusonderzoek (Sang, 2011).

Hoewel Twitter een goede bron is voor wetenschappelijke onderzoeken met betrekking tot het meten van real-time reacties, biedt het platform ook beperkingen. Het is namelijk niet mogelijk om een juiste representatie van de Nederlandse bevolking te maken, waardoor de resultaten onderschat of overschat kunnen zijn (Mollema et al., 2015). Hoewel meer dan 90 procent van de Nederlandse populatie internet gebruikt en meer dan 70 procent actief is op sociale media, daalt het aantal Nederlandse gebruikers op Twitter al enkele jaren (Newcom Research & Consultancy B.V., 2016). Toch is er gekozen om gebruik te maken van Twitter, omdat in 2014 3,5 miljoen Nederlanders actief waren op Twitter, waaronder 1,5 miljoen Nederlanders dagelijks (Newcom Research & Consultancy B.V., 2014).

Hierdoor kan er een beeld gevormd worden van de emoties die getoond werden in de periode na de vliegtuigrampen MH17 en MH370 (Mollema et al., 2015).

Twitterreacties, emoties en psychologische afstand

Het huidige onderzoek gaat aan de hand van tweets na of de psychologische afstand invloed heeft op eventuele verschillen in reacties van Nederlanders en de emoties die hierin getoond worden met betrekking tot vliegtuigrampen. De centrale vraag in dit onderzoek is dan ook:

In welk opzicht verschillen de reacties van Nederlanders die gedeeld worden op Twitter, met betrekking tot vliegtuigrampen psychologisch dichtbij versus ver weg?

Op basis van de bewering dat de mate van psychologische afstand (dichtbij versus ver weg) invloed heeft op hoe gebeurtenissen mentaal gerepresenteerd worden (Trope & Liberman, 2010) en op hoe mensen zich voelen (Van Boven et al., 2010), zijn de volgende hypothesen gesteld:

- 1. Nederlanders tonen meer angst naarmate een vliegtuigramp psychologisch dichterbij hen staat.*
- 2. Nederlanders tonen meer woede naarmate een vliegtuigramp psychologisch dichterbij hen staat.*

De emoties woede en angst zullen specifiek onderzocht worden. Zoals eerder benoemd is het ontstaan van deze emoties bij vliegtuigrampen aannemelijk, wat een van de redenen is om specifiek onderzoek te doen naar de relatie tussen de psychologische afstand, woede en angst. Bovendien ontbreekt wetenschappelijk onderzoek naar het verband tussen de emotie woede en de psychologische afstand tot een ramp en is de wetenschappelijke literatuur met betrekking tot de relatie tussen de psychologische afstand en angst summier.

Methode

Materiaal

Het corpus in dit onderzoek bestond uit Nederlandstalige tweets uit de periode na de twee vliegtuigrampen MH17 en MH370. Er is gekozen voor deze vliegtuigrampen, omdat deze rampen vergelijkbaar zijn. Beide rampen hebben namelijk in 2014 plaatsgevonden, bij beide rampen zijn Nederlanders betrokken en beide vliegtuigen waren van de luchtvaartmaatschappij Malaysia Airlines. Bovendien hebben beide rampen een vergelijkbaar aantal levens geëist. Vliegtuigramp MH17 werd in dit onderzoek gezien als een gebeurtenis dichtbij, omdat het vliegtuig is neergestort in Oekraïne en 193 Nederlanders slachtoffer werden van deze ramp. Vliegtuigramp MH370 werd in dit onderzoek gezien als een gebeurtenis ver weg, omdat dit vliegtuig verdwenen is boven de Golf van Thailand en er één inzittende was van Nederlandse nationaliteit.

Met TwiNL werden de tweets voor het corpus verzameld. TwiNL is een analytisch programma dat sinds 2012 naar schatting 40 procent van alle Nederlandstalige tweets verzamelt (SURFsara, 2015). De zoektermen '(#)MH17' en '(#)MH370' zijn gebruikt om tweets te verzamelen die gericht waren op beide vliegtuigrampen, waarbij een periode is aangehouden vanaf de dag van de vliegtuigramp tot een week later. Deze periode is voor vliegtuigramp MH370 van 8 maart 2014 tot 15 maart 2014 en voor vliegtuigramp MH17 is dit van 17 juli 2014 tot 24 juli 2014. Er is gekozen voor een week omdat de reacties op beide rampen toen nog grotendeels gericht waren op de ramp zelf en bijvoorbeeld niet op de maatregelen van de overheid. Hierdoor zijn de reacties van Nederlanders op de verschillende rampen beter te vergelijken, dan wanneer gekozen werd voor een langere periode.

Rekening houdend met de zoektermen en het datumbereik, is er een corpus aangelegd. Het corpus van vliegtuigramp MH17 bestond uit 226.498 tweets; het corpus van vliegtuigramp MH370 bestond uit 1811 tweets. De steekproef bestond uiteindelijk uit 1500 tweets per vliegtuigramp. Deze steekproeftrekking was random, waarbij de Excelfunctie aselekt is gebruikt.

Procedure

In het onderzoek is gekeken of de twee variabelen 'angst' en 'woede' beïnvloed werden door de variabele 'psychologische afstand'. Dit is gedaan door het coderen van tweets door vijf codeurs. Er werden 800 tweets per codeur gecodeerd, waarvan een gedeelte (100 tweets per persoon) dubbel gecodeerd is. Gedurende het coderen werd naast het opmerken van woede of angst, bekeken of de tweet relevant was of niet. Een tweet werd als irrelevant beschouwd wanneer deze geen enkel aantoonbare link had met de vliegtuigrampen of wanneer de tweet niet in het Nederlands geschreven was. Uiteindelijk zijn 71 tweets als irrelevant bestempeld. 15 tweets daarvan waren afkomstig van de vliegtuigramp MH17 en 56 tweets van de vliegtuigramp MH370.

Bij het coderen is de volgende definitie van de variabele 'angst' aangehouden, namelijk "angst is een subjectief gevoel van bezorgdheid en ongerustheid of, in meer intensere situaties, vrees" (LaBar, 2016; Chew & Eysenbach, 2010; vertaling KN). De variabele kon herkend worden aan angst-gerelateerde woorden, zoals: angst, shock, vrees, paniek, alarm, spanning, nervositeit, onveilig en gevaar (Shaver, Schwartz, Kirson, & O'Connor, 1987; vertaling KN). De variabele is een nominale variabele, waarbij gekeken werd of er sprake was van angst in de tweet of niet. Wanneer er angst in de tweet aanwezig was, kreeg de tweet de code '1'. Wanneer er geen angst in de tweet aanwezig was, kreeg de tweet de code '2'. Een voorbeeld van deze twee categorieën (wel/geen angst) is te vinden in tabel 1.

Tabel 1: Definitie en voorbeelden van tweets met en zonder angst

<i>Categorie</i>	<i>Definitie</i>	<i>Voorbeeld</i>
1 Angst	Ja, er is sprake van bezorgdheid en ongerustheid of, in meer intensere situaties, vrees.	Hoor ik nou echt net in #eenvandaag dat de trein met slachtoffers van #MH17 vertrekt maar dat niemand weet waarheen?! #ohnee! Kan het erger? (Baudoin, 2014) RT @PilotNils: Nog nooit zo iets mee gemaakt. Hoop het ook nooit meer mee te hoeven maken. #MH17 (Maurits, 2014)
2 Geen angst	Nee, er is geen sprake van bezorgdheid en ongerustheid of, in meer intensere situaties, vrees.	Zojuist gehoord dat mijn oud-collega Karin Bras op de vlucht #MH17 (Kapper, 2014) RT @CarolineBruijnD: Laten we elkaar kussen en stevig vasthouden. #MH17 #Gaza (Cornizzle, 2014)

De definitie van de variabele ‘woede’ die gedurende het coderen is gebruikt om woede te herkennen, is “Het concept dat verwijst naar de emotionele status die bestaat uit gevoelens die kunnen variëren in intensiteit van milde irritatie tot vurige boosheid” (Spielberger, 1983; vertaling KN). “Dit kan geuit worden in vijandige houdingen en agressief gedrag, bijvoorbeeld door sarcasme en schelden” (Smedslund, 1993; vertaling KN). De variabele kon herkend worden aan woede-gerelateerde woorden, zoals: woede, irritatie, frustratie, razernij, walging, jaloezie, haat, ergernis, geprikkeldheid, boos, kwaad, minachting en weerzin (Shaver et al., 1987; vertaling KN). Ook deze variabele was nominaal, waarbij gekeken werd of er woede in de tweet aanwezig was of niet. Wanneer er woede aanwezig was, kreeg de tweet de code ‘1’. Was er geen sprake van woede, dan kreeg de tweet de code ‘2’. Een voorbeeld van deze twee categorieën (wel/geen woede) is te vinden in tabel 2.

Tabel 2: Definitie en voorbeelden van tweets met en zonder woede

	<i>Definitie</i>	<i>Voorbeeld</i>
1 Woede	Ja, er worden gevoelens geuit die variëren in intensiteit van milde irritatie tot vurige boosheid.	RT @Teezii: Hoelang krijgt Rutte van NL publiek om niks te doen? Hoelang pikt t Nederlandse volk dat de regering zo laks is? #mh17 #rutte #... (F1freak39, 2014) @obk dank je dat je daar bent, ik ben zelf militair kook van woede. Hoe onrespectvol er omgegaan wordt met de slachtoffers van vlucht MH17 RT @Arttekst: Wij zijn de minuut stilte. #MH17 http://t.co/7fviSEe3NC (Mars6014, 2014)
2 Geen woede	Nee, er worden geen gevoelens geuit die variëren in intensiteit van milde irritatie tot vurige boosheid.	RT @woahhquinty: deze gebeurtenis vergeet ik sws nooit meer.. het is zo erg ! #RIP #MH17 #PrayForMH17 (Cybelle, 2014)

Na het coderen werd de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend door middel van de Cohen's kapp (κ). Ondanks dat er voor het coderen gezamenlijk met de codeurs is geoefend om tweets op de juiste manier te coderen, is de Cohen's kapp laag uitgevallen. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid bij de variabele 'angst' was gering ($\kappa = .156, p < .001$; Landis & Koch, 1977, p.165). De Cohen's Kappa bij de variabele 'woede' was redelijk ($\kappa = .472, p < .001$; Landis & Koch, 1977, p.165). Uit deze waarden blijkt dat de overeenkomst tussen beoordelingen voor een groot deel op kans berust.

De gevallen waar er verschillen waren tussen twee codeurs, zijn gehercodeerd. Per geval is opnieuw bekeken of er een vorm van woede of angst werd getoond in de tweets aan de hand van de eerder vastgestelde criteria. Uiteindelijk is er per tweet een definitieve keuze gemaakt. Dit wordt hieronder per variabele toegelicht.

Een voorbeeld van een tweet waar onduidelijkheid was of er sprake was van woede of niet is: "Robinlink3: Gadverdamme, wat een ontzettend trieste nieuwsdag vandaag. De wereld staat in brand... #MH17 #GazaUnderAttack" (Link, 2014). Deze tweet is uiteindelijk

gecodeerd als (1) wel woede, doordat 'gadverdamme' gezien kan worden als een bastaardvloek (Bond tegen vloeken, 1999). Een bastaardvloek is een verzachte vloek (Van Dale, n.d.) en besloten is om bij de hercodering deze vorm van schelden mee te nemen. Ook zijn tweets waar enige vorm van kritiek werd geuit, gecodeerd als (1) wel woede, omdat dit gezien kan worden als een milde vorm van irritatie. Een voorbeeld van deze tweets is: "Ecclestone voorziet geen problemen in Rusland <http://t.co/OuqfDfOGxT> Kan iemand deze man opsluiten!? #F1 #MH17" (Ritt, 2014).

Bij de hercodering van tweets waar onduidelijkheid was of er sprake was van angst of niet, is besloten om de bezorgdheid over wat er ging gebeuren met de slachtoffers en de veiligheid om iemand zelf te coderen als (1) wel angst. Een voorbeeld van zo een tweet is: "Hoor ik nou echt net in #eenvandaag dat de trein met slachtoffers van #MH17 vertrekt maar dat niemand weet waarheen?! #ohnee! Kan het erger?" (Baudoin, 2014). De volgende tweet werd gecodeerd als (2) geen angst, omdat de afzender van de tweet niet bezorgd was om haar geliefde, maar zich inleeft in de geliefden van de slachtoffers: "RT @nandarave: Het zal je geliefde maar zijn die je zojuist hebt uitgezwaaid en nu verpulverd op de grond ziet liggen... #MH17" (mmmiek, 2014).

Statistische toetsing

Om de relatie tussen de nominale variabelen psychologische afstand, angst en woede te meten, werd gebruikgemaakt van de chi kwadraat (χ^2). Door deze toets te gebruiken werd duidelijk of er een verband was tussen de variabelen waardoor de hypothesen aangenomen of verworpen konden worden en hiermee kon de onderzoeksvraag beantwoord worden.

Resultaten

Uit de χ^2 -toets is geen significant verband aangetoond tussen het tonen van angst in tweets en de psychologische afstand tot de vliegtuigramp ($\chi^2 (1) = .92, p = .339$) (tabel 3).

Nederlanders die twitterden over de vliegtuigramp MH17 toonden in absolute getallen 14 keer (0,94%) angst; in tweets over de vliegtuigramp MH370 werd 19 keer (1,32%) angst getoond.

Tabel 3: De afstand tot de vliegtuigramp en het aantal keer dat er angst is getoond (tussen haakjes staat het percentage)

Psychologische afstand tot de vliegtuigramp	Wordt er angst getoond?		Totaal
	Ja	Nee	
Dichtbij	14 (0,94%)	1471 (99,06%)	1485 (100%)
Ver weg	19 (1,32%)	1425 (98,68%)	1444 (100%)
Totaal	33 (1,13%)	2896 (98,87%)	2929 (100%)

Uit de χ^2 -toets is een significant verband aangetoond tussen het tonen van woede in tweets en de psychologische afstand tot de vliegtuigramp ($\chi^2 (1) = 79.77, p < .001$) (tabel 4).

Nederlanders die twitterden over de vliegtuigramp MH17, toonden relatief vaker woede in hun tweet (73,4%) vergeleken met Nederlanders die twitterden over de vliegtuigramp MH370 (26,6%). In absolute getallen toonden Nederlanders 251 keer (16,90%) woede in hun tweet bij een vliegtuigramp dichtbij en 91 keer (6,30%) bij een vliegtuigramp ver weg.

Tabel 4: De afstand tot de vliegtuigramp en het aantal keer dat er woede is getoond (tussen haakjes staat het percentage)

Psychologische afstand tot de vliegtuigramp	Wordt er woede getoond?		Totaal
	Ja	Nee	
Dichtbij	251 (16,90%)	1234 (83,10%)	1485 (100%)
Ver weg	91 (6,30%)	1353 (93,70%)	1444 (100%)
Totaal	342 (11,68%)	2587 (88,32%)	2929 (100%)

Conclusie en discussie

Het doel van deze studie was om antwoord te geven op de centrale vraag, namelijk: *“In welk opzicht verschillen de reacties van Nederlanders die gedeeld worden op Twitter, met betrekking tot vliegtuigrampen psychologisch dichtbij versus ver weg?”*. In het onderzoek werd specifiek ingegaan op de twee emoties woede en angst. Op basis van de bewering dat de mate van psychologische afstand (dichtbij versus ver weg) invloed heeft op hoe gebeurtenissen mentaal gerepresenteerd worden (Trope & Liberman, 2010) en op hoe mensen zich voelen (Van Boven et al., 2010), zijn de volgende twee hypothesen geformuleerd:

1. *Nederlanders tonen meer angst naarmate een vliegtuigramp psychologisch dichterbij hen staat.*
2. *Nederlanders tonen meer woede naarmate een vliegtuigramp psychologisch dichterbij hen staat.*

Er is geen significant verband aangetoond tussen het tonen van angst in tweets en de psychologische afstand tot een vliegtuigramp. Er is wel een significant verband aangetoond tussen het tonen van woede in tweets en de psychologische afstand tot een vliegtuigramp. Nederlanders toonden relatief meer woede in hun tweets die gericht waren op de vliegtuigramp MH17, dan in hun tweets gericht op de vliegtuigramp MH370. Deze resultaten weerleggen hypothese 1, terwijl hypothese 2 kan worden aangenomen. Het antwoord op de centrale vraag is dan ook dat er ten opzichte van het tonen van woede wel verschillen zijn in de reacties van Nederlanders die gedeeld worden op Twitter met betrekking tot een vliegtuigramp dichtbij versus ver weg. Er wordt namelijk meer woede getoond bij een vliegtuigramp dichtbij vergeleken met een vliegtuigramp ver weg. Dit geldt niet voor de emotie angst.

Deze resultaten plaatsen vraagtekens bij eerder onderzoek dat veronderstelde dat wanneer een gebeurtenis psychologisch dichtbij plaatsvindt, er meer angst opgeroepen wordt dan bij gebeurtenissen verder weg (Van Lent et al., 2017). Voor de niet-gevonden relatie tussen het tonen van angst en de psychologische afstand tot een vliegtuigramp kan wel een verklaring gegeven worden. Van Lent et al. (2017) focusten zich namelijk in hun onderzoek op de relatie tussen het tonen van angst en de psychologische afstand tot de

Ebola epidemie. Deze gebeurtenis is nauwelijks te vergelijken met een vliegtuigramp. Het vliegtuig is namelijk na de lift, het veiligste transportmiddel. Dit blijkt ook uit de cijfers, want van de 38 miljoen vluchten in 2014 is er maar bij twaalf van deze een ongeluk gebeurd (IATA, 2015). Hierdoor kunnen mensen ondanks de vliegtuigramp, nog steeds vertrouwen hebben in het vervoersmiddel omdat de kans erg klein is om zelf ook een vliegtuigramp mee te maken (Vanden Bogaerde, 2015). De subjectieve inschatting van de kans op een vliegtuigramp, zal dus kleiner zijn dan de kans op Ebola bij een epidemie. Hierdoor wordt er waarschijnlijk weinig angst getoond in reacties op een vliegtuigramp en zijn er ook geen verschillen in reacties op een vliegtuigramp dichtbij versus ver weg.

In tegenstelling tot het niet-gevonden verband tussen angst en de psychologische afstand tot een vliegtuigramp, is er wel een verband gevonden tussen het tonen van woede en de psychologische afstand tot een vliegtuigramp. In CLT-studies was hier nog niet eerder onderzoek naar gedaan. Het resultaat bevestigt de aanname van de CLT dat mensen emotioneel sterker reageren op gebeurtenissen dichtbij dan ver weg (Trope & Liberman, 2010). Een mogelijke verklaring die gegeven wordt door de CLT voor deze bevindingen is dat gebeurtenissen die dichterbij plaatsvinden, veel concreter en gedetailleerder voorgesteld kunnen worden dan gebeurtenissen verder weg. Doordat een gebeurtenis concreter voorgesteld wordt, kunnen mensen zich beter inleven in de situatie en worden emoties eerder opgeroepen (Liberman & Trope, 2008).

Wat maakt het dat de aanname van de CLT wel geldt voor de emotie woede, maar niet voor de emotie angst? Een reden hiervoor kan zijn dat Nederlanders wel angst hebben ervaren door de vliegtuigrampen, maar deze emotie niet hebben uitgedrukt op Twitter. Verder onderzoek hierna is nodig om te bepalen in hoeverre de emoties die opgeroepen worden door vliegtuigrampen, ook geuit worden op Twitter. Daarnaast is het mogelijk dat vliegtuigrampen verschillende emoties oproepen bij Nederlanders, maar dat door de beperking van 140 tekens in een Tweet, Twittergebruikers de neiging hebben om maar één emotie te uiten. Hierbij zal woede de boventoon voeren.

Hoewel deze studie een nieuw licht werpt op de relatie tussen de afstand tot een gebeurtenis en het tonen van emoties, heeft deze studie ook beperkingen. Zo was de

interbeoordelaarsbetrouwbaarheid in geen van de gevallen adequaat. Het laag uitvallen van de Cohen's kappa kan verklaard worden door het onvoldoende afbakenen van de variabelen. In dergelijk vervolgonderzoek is het dan ook van belang om de emoties duidelijker af te bakenen. Op basis van de bevindingen van het huidige onderzoek, zijn de volgende suggesties geformuleerd:

“Woede is het concept dat verwijst naar de emotionele status die bestaat uit gevoelens die kunnen variëren in intensiteit van milde irritatie tot vurige boosheid. Dit kan geuit worden in het geven van kritiek, vijandige houdingen en agressief gedrag, bijvoorbeeld door sarcasme, vloeken en schelden”.

“Angst is een subjectief gevoel van bezorgdheid en ongerustheid of, in meer intensere situaties, vrees. Een persoon kan angst ervaren voor zichzelf of een ander”.

Daarnaast is het belangrijk dat de codeurs voor het coderen meer gaan oefenen met het coderen van de tweets, zodat het grijze gebied tussen het tonen van een emotie of niet, geminimaliseerd wordt.

Ten tweede is de steekproef niet representatief voor de populatie, waardoor de resultaten onderschat of overschat kunnen zijn (Mollema et al., 2015). Hierdoor is het niet duidelijk of het sentiment dat nu gemeten is, overeenkomt met de publieke opinie. Desondanks waren er in 2014 relatief veel Twittergebruikers onder de Nederlanders (3,5 miljoen) (Newcom Research & Consultancy B.V., 2014), waardoor er wel een beeld gevormd kon worden (Mollema et al., 2015). In toekomstig onderzoek kan, naast het coderen van de aanwezigheid van emoties in de tweets, ook het geslacht en de leeftijd van de Twittergebruiker gecodeerd worden, zodat de steekproef een betere representatie kan zijn van de populatie. Wel wordt verwacht dat het medium Twitter door het continu dalende aantal gebruikers (Newcom Research & Consultancy B.V., 2016), in de toekomst geen goed middel meer zal zijn om het actuele sentiment te peilen onder Nederlanders. Andere, populairdere sociale media zoals Facebook en Instagram (Newcom Research & Consultancy B.V., 2016) zouden in toekomstig onderzoek een beter inzicht kunnen geven in de real-time reacties op een gebeurtenis. Bij het platform Facebook is het bijvoorbeeld mogelijk om bij het plaatsen van een bericht, ook aan te geven 'hoe je je voelt'. Daarnaast is het ook mogelijk om op andere statussen te reageren met verschillende opties (vind ik leuk,

geweldig, grappig, verbluft, verdrietig en boos) (Facebook, 2017). Hierdoor kan op een relatief gemakkelijke wijze het actuele sentiment gemeten worden.

Verder onderzoek naar de relatie tussen de psychologische afstand tot een vliegtuigramp en de emoties die opgeroepen worden bij Nederlanders, is nodig om te bepalen of de resultaten betrouwbaar zijn. Dit kan door het coderen van online reacties op andere platformen zoals Facebook en Instagram, maar er zouden ook andere methodes gebruikt kunnen worden zoals een survey, waarin respondenten bevraagd worden welke emoties opgeroepen worden door een vliegtuigramp. Door een survey te gebruiken, kan er gepeild worden welke emoties opgeroepen worden en hoeven er geen conclusies getrokken te worden over enkel de emoties die getoond zijn.

Ook kan het interessant zijn om bij vervolgonderzoek de focus te leggen op andere negatieve emoties die in meer of mindere mate opgeroepen worden bij een gebeurtenis dichtbij versus ver weg, zoals verdriet. Naast de negatieve basisemoties zal in vervolgonderzoek ook gekeken kunnen worden naar andere emoties. Zo werd tijdens het coderen opgemerkt dat Nederlanders vaak de emotie trots toonden in hun reacties. Een voorbeeld van een tweet waarin trots geuit wordt, is: "Trots op ons kleine landje dat zo groots massaal respect toont voor de slachtoffers en nabestaanden #mh17 #nationalerouwdag #bringthemhome (Kröber, 2014)".

Ondanks de beperkingen van het onderzoek, kan worden geconcludeerd dat er weinig tot geen angst getoond wordt bij zowel een vliegtuigramp dichtbij als ver weg. Daarentegen blijkt uit dit onderzoek dat de emotie woede wel wordt opgeroepen bij vliegtuigrampen. Vooral bij een vliegtuigramp dichtbij tonen Nederlanders deze emotie in reacties op Twitter. Bij reacties op de vliegtuigramp MH17 werd namelijk relatief vaker woede getoond in vergelijking met reacties op de vliegtuigramp MH370.

Dit onderzoek zet een belangrijke stap in de richting naar een beter begrip van de emoties die kunnen ontstaan bij Nederlanders als reactie op een vliegtuigramp dichtbij of ver weg. Daarmee is dit het eerste onderzoek dat heeft gedemonstreerd of er een relatie bestaat tussen de afstand van vliegtuigrampen en de emoties die hierbij opgeroepen worden. Door deze bevindingen kan de overheid beter begrijpen welk sentiment ontstaat

onder Nederlanders bij een vliegtuigramp. Nu de overheid weet dat er meer woede ontstaat bij een vliegtuigramp dichtbij vergeleken met een vliegtuigramp ver weg, wordt de noodzaak om juiste beslissingen te nemen die in overeenstemming staan met de publieke opinie benadrukt, om nadelige gevolgen zo beperkt mogelijk te houden. Ook voor vliegtuigmaatschappijen zet dit onderzoek een belangrijke stap in de richting naar een beter begrip van de gevolgen door een vliegtuigramp. Doordat blijkt dat de emotie angst nauwelijks opgeroepen wordt bij vliegtuigrampen, zal de gebeurtenis waarschijnlijk geen invloed hebben op het beslissingsproces van de consument om een vliegticket te kopen of te annuleren. Verder onderzoek hierna is nog wel van belang, zoals hiervoor ook is aangegeven.

Literatuurreferenties

Back, M. D., Küfner, A. C., & Egloff, B. (2010). The emotional timeline of September 11, 2001. *Psychological Science*. doi: 10.1177/0956797610382124

Baudoin, M. [mathieubaudoin]. (2014, 21 juli). Hoor ik nou echt net in #eenvandaag dat de trein met slachtoffers van #MH17 vertrekt maar dat niemand weet waarheen?! #ohnee! Kan het erger? [Tweet]. Geraadpleegd op 19 april 2017, van <https://twitter.com>

Berkowitz, L. (1972). Frustrations, Comparisons, and Other Sources of Emotional Arousal as Contributors to Social Unrest. *Journal of Social Issues*. 28(1), 77-91. doi: 10.1111/j.1540-4560.1972.tb00005.x

Bond tegen Vloeken (1999). *Gecamoufleurde vloeken*. Geraadpleegd van <http://www.wijze-vader.nl/bijbelstudies-2013/52vloekengecamoufleurde.html>

Chew, C., & Eysenbach, G. (2010). Pandemics in the age of Twitter: content analysis of Tweets during the 2009 H1N1 outbreak. *PloS one*, 5(11), e14118. doi: 10.1371/journal.pone.0014118

Cornizzle, W. [wesscornizzle]. (2014, 18 juli). RT @CarolineBruijnD: Laten we elkaar kussen en stevig vasthouden. #MH17 #Gaza [Tweet]. Geraadpleegd op 19 april 2017 van <https://twitter.com>

Cybelle [xHeyiammainiac]. (2014, 19 juli). RT @woahhquinty: deze gebeurtenis vergeet ik sws nooit meer.. het is zo erg ! #RIP #MH17 #PrayForMH17 [Tweet]. Geraadpleegd op 19 april 2017, van <https://twitter.com>

[F1Freak39]. (2014, 20 juli). RT @Teezii: Hoelang krijgt Rutte van NL publiek om niks te doen? Hoelang pikt t Nederlandse volk dat de regering zo laks is? #mh17 #rutte #... [Tweet]. Geraadpleegd op 19 april 2017, van <https://twitter.com>

Facebook (2017). *Hoe deel ik mijn gevoel of activiteit in een statusupdate?* Geraadpleegd van https://www.facebook.com/help/427780037309149?helpref=faq_content

Frijda, N.H. (1988). The Laws of Emotion. *American Psychologist*, 43(5), 349-358. doi: 10.1037/0003-066X.43.5.349

- IATA (2015, 9 maart). IATA Releases 2014 Safety Performance. *IATA*. Geraadpleegd van <http://www.iata.org/pressroom/pr/Pages/2015-03-09-01.aspx>
- Johannink, R. H., Gorissen, I., & van As, N. K. (2013). *Sociale media: factor van invloed op onrustsituaties?*. Politie & Wetenschap.
- Kapper, R. [rickkapper]. (2014, 18 juli). Zojuist gehoord dat mijn oud-collega Karin Bras op de vlucht #MH17 [Tweet]. Geraadpleegd op 19 april 2014, van <https://twitter.com>
- Kröber, A. [Annytweety]. (2014, 23 juli). Trots op ons kleine landje dat zo groots massaal respect toont voor de slachtoffers en nabestaanden #mh17 #nationalerouwdag #bringthemhome [Tweet]. Geraadpleegd op 19 april 2014, van <https://twitter.com>
- LaBar, K.S. (n.d.). Fear and Anxiety. In L. Feldman Barrett, B. Lewis & J.M. Haviland-Jones (Red.), *Handbook of Emotions* (4e ed., pp. 751-767). New York: The Guilford Press.
- Landis, J.R., & Koch, G.G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159-174. doi:10.2307/2529310
- Lieberman, N. & Trope, Y. (2008). The Psychology of Transcending the Here and Now. *Science*, 322(5905), 1201-1205. doi: 10.1126/science.1161958
- Link, R. [robinlink3]. (2014, 17 juli). Gadverdamme, wat een ontzettend trieste nieuwsdag vandaag. De wereld staat in brand... #MH17 #GazaUnderAttack [Tweet]. Geraadpleegd op 19 april 2014, van <https://twitter.com>
- Magee, J. C., Milliken, F. J., & Lurie, A. R. (2010). Power differences in the construal of a crisis: The immediate aftermath of September 11, 2001. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(3), 354-370.
- [Mars6104]. (2014, 19 juli). @obk dank je dat je daar bent, ik ben zelf militair kook van woede. Hoe onrespectvol er omgegaan wordt met de slachtoffers van vlucht MH17 [Tweet]. Geraadpleegd op 19 april 2014, van <https://twitter.com>
- Maurits, I. [irismourits]. (2014, 23 juli). RT @PilotNils: Nog nooit zo iets mee gemaakt. Hoop het ook nooit meer mee te hoeven maken. #MH17 [Tweet]. Geraadpleegd op 19 april 2017, van <https://twitter.com>

[mmmmiek]. (2014, 17 juli). RT @nandarave: Het zal je geliefde maar zijn die je zojuist hebt uitgezwaaid en nu verpulverd op de grond ziet liggen... #MH17 [Tweet].

Geraadpleegd op 19 april 2017, van <https://twitter.com>

Mollema, L., Harmsen, I.A., Broekhuizen, E., Clijnk, R., De Melker, H., Paulussen, T., ... & Das, E. (2015). Disease detection or public opinion reflection? Content analysis of tweets, other social media, and online newspapers during the measles outbreak in The Netherlands in 2013. *Journal of medical Internet research*, 17(5) e128, 1-12. doi: 10.2196/jmir.3863

Newcom Research & Consultancy B.V. (2016). *Nationale Social Media Onderzoek 2016*.

Geraadpleegd van <http://www.newcom.nl/uploads/images/Publicaties/Newcom-Nationale-Social-Media-Onderzoek-2016.pdf>

Newcom Research & Consultancy B.V. (2014). *Nationale Social Media Onderzoek 2014*.

Geraadpleegd van <https://www.marketingoost.nl/dls/162>

NU.nl (2017, 17 januari). Dit weten we over de vlucht MH370. *NU.nl*. Geraadpleegd van <http://www.nu.nl/ramp-malaysia-airlines/4395054/weten-we-verdwenen-vlucht-mh370.html>

Rijksoverheid (n.d.). *Neerhalen vlucht MH17*. Geraadpleegd van

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/neerhalen-vlucht-mh17>

Ritt, B. [bassritt]. (2014, 22 juli). Ecclestone voorziet geen problemen in Rusland

<http://t.co/OuqfDfOGxT> Kan iemand deze man opsluiten!? #F1 #MH17 [Tweet].

Geraadpleegd op 18 juli 2014 van <https://twitter.com>

Sang, E. T. K. (2011). Het gebruik van twitter voor taalkundig onderzoek. *TABU: Bulletin voor Taalwetenschap*, 39(1/2), 62-72.

Shaver, P., Schwartz, J., Kirson, D., & O'Connor, C. (1987). Emotion knowledge: further exploration of a prototype approach. *Journal of personality and social psychology*, 52(6), 1061. doi: 10.1037/0022-3514.52.6.1061

Small, D.A., & Simonsohn, U. (2008). Friends of Victims: Personal Experience and Prosocial Behavior. *Journal of Consumer Research*, 35(3), 532–542. doi: 10.1086/527268

- Smedslund, J. (1993). How shall the concept of anger be defined?. *Theory & Psychology*, 3(1), 5-33. doi: 10.1177/0959354393031001
- Spielberger, C. D., Jacobs, G., Russell, S., & Crane, R. S. (1983). Assessment of anger: The state-trait anger scale. *Advances in personality assessment*, 2, 159-187.
- SURFsara (2015, 16 september). TwiNL: wat vertelt Twitter ons over Prinsjesdag?. *SURFsara*. Geraadpleegd van <https://blog.surf.nl/twinl-wat-vertelt-twitter-ons-over-prinsjesdag/>
- Trope, Y. & Liberman, N. (2010). Construal-Level Theory of Psychological Distance. *American Psychological Association*, 117(2), 440-463. doi: 10.1037/a0018963
- Twitter (n.d.). *Over Twitter*. Geraadpleegd van <http://about.twitter.com>
- Van Boven, L., Kane, J., McGraw, A.P., & Dale, J. (2010). Feeling close: emotional intensity reduces perceived psychological distance. *Journal of personality and social psychology*, 98(6), 872-885. doi: 10.1037/a0019262
- Van Dale (n.d.). *Bastaard vloeken*. Geraadpleegd van <http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=bastaardvloeken&lang=nn>
- Vanden Bogaerde, A. (2015, 25 maart). Vlieg angst? Niet nodig, vliegtuig blijft enorm veilig. *Nieuwsblad*. Geraadpleegd van http://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20150325_01597489
- Van Duin, M. & Wijkhuijs, V. (2015). *Lessen uit crises en mini-crisis 2014*. Den Haag: Boom bestuurskunde.
- Van Lent, L.G.G., Sungur, H., Kunneman, F.A., Van de Velde, B. & Das, E. (2017). Too Far to Care? The Role of Psychological Distance in Web-Based Public Attention and Fear for Ebola. *Journal of Medical Internet Research (forthcoming/in press)*. doi: 10.2196/jmir.7219